

OVERHEIDSOPDRACHTENWETGEVING ANNO 2021

Overheidsopdrachtenwetgeving anno 2021

Van aanbestedingen over
mededingingsprocedures tot
nieuwe toepassingen

Tony MORTIER

*Met dank aan Didier Batselé, gewaardeerde
vriend en raadsheer bij het Hof van Cassatie,
voor het belichten van het te volgen pad.*

 INTERSENTIA

Antwerpen – Gent – Cambridge

Overheidsopdrachtenwetgeving anno 2021. Van aanbestedingen over mededingingsprocedures tot nieuwe toepassingen
Tony Mortier

© 2021 Lefebvre Sarrut Belgium NV
Hoogstraat 139/6 – 1000 Brussel

ISBN 978-94-000-1306-3
D/2021/7849/99
NUR 823
Gedrukt in de Europese Unie

Verantwoordelijke uitgever: Paul-Etienne Pimont, Lefebvre Sarrut Belgium NV
Lay-out: Crius Group, Hulshout

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Ondanks alle aan de samenstelling van de tekst bestede zorg, kunnen noch de auteurs noch de uitgever aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele schade die zou kunnen voortvloeien uit enige fout die in deze uitgave zou kunnen voorkomen.

Dit boek is eveneens digitaal beschikbaar op www.stradalex.com en www.jurisquare.be.

*“For knowledge you must have a desire and habit of learning. Along
with knowledge, learning makes one humble”*
(Anil Sinha)

VOORWOORD

Dit boek komt uit op het moment dat Europa het tweede jaar van de coronapandemie doorspartelt. Naast alles wat dit het vorige jaar met zich heeft meegebracht, heeft dit inzake de toepassing van de wetgeving overheidsopdrachten *sensu lato* menige aankoopdienst en menige ondernemer verplicht zijn strategische en tactische doelstellingen te herzien: plots werd zekerheid van bevoorrading – met een productie in Europa – belangrijker dan een blind toepassen van het JIT-principe waarbij continue bevoorrading vanuit China het idee bij uitstek was om kostelijke stockageruimte in Europa te vermijden, werden aanbesteders en ondernemers geconfronteerd met de noodzaak hun ‘contingency’-plannen te actualiseren, of indien niet voorradig, *in extremis* op te zetten, de impact daarvan op de uitvoering van hun contracten na te gaan, en – vaak bij hoogdringendheid – oplossingen te zoeken om aan dringende behoeften te voldoen. Het hoeft geen betoog dat bij dit alles de correcte toepassing van de wetgeving overheidsopdrachten en de Europese verdragsrechtelijke basisbeginselen onder permanente en zware druk stonden en werden geschonden.

En toch ...

En toch heeft deze regelgeving aangetoond dat ze – door haar ‘toolbox’-aanpak, tenminste voor aanbesteders met voldoende maturiteit en maatschappelijke inzichten om deze ten volle te benutten – voldoende robuust was om een wetgevend en reglementair antwoord te bieden op de gecreëerde uitdagingen, dat ze voldoende soepel was om snel, accuraat en tijdig contractuele oplossingen aan te bieden, voor zover de markten konden en wilden volgen. M.a.w. was het kader aanwezig, maar het was geen *business as usual* ...

Laten we dus even teruggaan naar dit kader, en daarbij kijken welke wegen ondertussen werden bewandeld, welke rivieren doorzwoomen en welke hindernissen overschreden.

De drie richtlijnen die aangenomen werden op 26 februari 2014 – de eerste handelend over de gunning van concessies¹, de tweede handelend over de gunning van overheidsopdrachten² en de derde handelend over de mededinging in de sectoren water, energievoorziening, vervoer en post³ – verschillen t.o.v. de voor-

¹ Richtl. EP en Raad 2014/23/EU, 26 februari 2014 betreffende het plaatsen van concessieovereenkomsten, *Pb.L.* 28 maart 2014, L 94, p. 1.

² Richtl. EP en Raad 2014/24/EU, 26 februari 2014 betreffende het plaatsen van overheidsopdrachten en tot intrekking van richtlijn 2004/18/EG, *Pb.L.* 28 maart 2014, L 94, p. 65.

³ Richtl. EP en Raad 2014/25/EU, 26 februari 2014 betreffende het plaatsen van opdrachten in de sectoren water- en energievoorziening, vervoer en postdiensten en houdende intrekking van richtlijn 2004/17/EG, *Pb.L.* 28 maart 2014, L 94, p. 243.

gaande richtlijnen door hun verder doorgedreven volledigheid, hun complexiteit en hun techniciteit.⁴

Ze werden, voor wat België betreft, tussen 17 juni 2016 en 30 juni 2017 omgezet naar nationale regelgeving via verscheidene wetten en uitvoeringsbesluiten. Het resultaat is – nog meer dan reeds het geval was bij de vorige wetgeving – een kluwen van regelgeving dat bijna ondoordringbaar wordt voor wie eraan begint, en meer en meer een gordiaanse knoop lijkt voor wie er al mee bezig is.

De Europese Commissie stelde, in haar *Groenboek betreffende de modernisering van het EU-beleid inzake overheidsopdrachten* – naar een meer efficiënte Europese aanbestedingsmarkt – zoals aangenomen op 27 januari 2011, COM(2011)15 finaal, dat ze streefde naar een vereenvoudiging van de Europese regelgeving inzake overheidsopdrachten. Er dient echter te worden vastgesteld dat bij de nieuwe richtlijnen van 26 februari 2014 dit objectief verre van bereikt werd. Deze nieuwe richtlijnen, die de vigerende richtlijnen vervangen na een periode van amper tien jaar, bevatten meerdere wijzigingen en vernieuwingen die een voelbare impact zullen hebben op de praktische wijzen waarop deze overheidsopdrachtenwetgeving wordt toegepast door de aanbestedende overheden en entiteiten.⁵ En dit terwijl deze overheden en andere onderworpen rechtspersonen nog volop bezig waren zich het aanbestedingsproces eigen te maken. Er kan dan ook nog bezwaarlijk volgehouden worden dat het hier om een proces van administratieve vereenvoudiging gaat.

Volgens een persmededeling van het Europees Parlement van 15 januari 2014 zouden de nieuwe richtlijnen moeten leiden tot een verbetering van de prijs-kwaliteitverhouding t.v.v. de aanbestedende overheden en een verhoging van de deelname van kleine en middelgrote ondernemingen aan overheidsopdrachtenprocedures. Deze richtlijnen bevatten tevens twee bijkomende objectieven. Een eerste, m.n. de verhoging van de doelmatigheid van het gebruik van publieke middelen, wordt nagestreefd door de invoering van meer soepeler en eenvoudige gunningsprocedures en door het gebruik van doeltreffende en rationele procedures. Dit zou tevens het grensoverschrijdend deelnemen aan overheidsopdrachten moeten stimuleren. Een tweede betreft het gebruik van deze overheidsopdrachtenprocedures om sociale doeleinden te bereiken; hieronder kunnen het behalen van milieudoelstellingen, een efficiënter gebruik van energiebronnen, de strijd tegen de klimaatveranderingen, het promoten van innovatiegericht ondernemen, het

⁴ Zie ook Richtl.EP en Raad 2009/81/EG, 13 juli 2009 betreffende de coördinatie van de procedures voor het plaatsen door aanbestedende diensten van bepaalde opdrachten voor werken, leveringen en diensten op defensie- en veiligheidsgebied, en tot wijziging van richtlijnen 2004/17/EG en 2004/18/EG.

⁵ Zie S. BRACONNIER, “La typologie des contrats publics d’affaires face à l’évolution du champ d’application des nouvelles directives”, *AJDA* 2014, p. 832; S. PLATON, “La passation des concessions: de l’eau du service public dans le vin de la concurrence?”, *AJDA* 2014, p. 841; F. BRENET, “L’exception de ‘coopération’ entre entités appartenant au secteur public dans les nouvelles directives”, *AJDA* 2014, p. 848; R. NOGUELLOU, “Les nouvelles directives et l’exécution des contrats”, *AJDA* 2014, p. 853.

stimuleren van werkgelegenheid en sociale integratie worden vermeld. Dit alles met als doel om tot een performant en kwaliteitsvol overheidsbestel te komen.

We weten dat de Europese Commissie in 1998 het economisch belang van de overheidsopdrachten voor de Unie inschatte op meer dan 720 miljard EUR, of ongeveer 11% van het BBP van de EU. Volgens de persmededeling van het Europees Parlement was dit belang in 2005 al gestegen tot ongeveer 16%; tussen 2009 en 2014 zelfs tot 18%. In 2011 concludeerde de Europese Commissie daaromtrent dat op de 2.000 miljard EUR die in 2009 in de Unie door overheden werd uitgegeven aan werken, leveringen en diensten, er (slechts, maar toch) 420 miljard EUR werd uitgegeven via overheidsopdrachten.

Op 3 oktober 2017 kwam de Europese Commissie met een aantal nieuwe initiatieven naar voren die volgens haar de sleutels inhouden tot de volgende stappen die in het kader van overheidsopdrachten zouden moeten worden gezet: een mededeling⁶ inzake “*de ondersteuning van investeringen via de vrijwillige voorafgaande beoordeling van de aanbestedingsaspecten van grote infrastructuurprojecten*”, een mededeling⁷ inzake “*succesvolle overheidsopdrachten in en voor Europa*”, en een aanbeveling⁸ “*betreffende de professionalisering van overheidsopdrachten – ontwikkeling van een architectuur voor de professionalisering van overheidsopdrachten*”.

In het voorjaar van 2018 bracht de Europese Commissie twee bijkomende praktische handboeken overheidsopdrachten uit, het “*richtsnoer inzake innovatieve overheidsopdrachten*”⁹ en een “*hoe-fouten-te-vermijden-bij-overheidsopdrachten-handleiding voor gebruikers in het kader van Europese structuurfondsen*”.¹⁰

Kort na de uitbraak van de COVID-19-pandemie, op 1 april 2020, publiceerde de Europese Commissie, onder de vorm van een mededeling, richtsnoeren betreffende het gebruik van het kader voor overheidsopdrachten in de door de COVID-19-crisis veroorzaakte noodsituatie.¹¹ Dit werd gevolgd, op nationaal vlak door

⁶ Med.Comm. aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's – Investerings ondersteunen via een vrijwillige voorafgaande beoordeling van de aanbestedingsaspecten van grote infrastructuurprojecten, COM/2017/0573 final, 3 oktober 2017.

⁷ Med.Comm. aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's – Succesvolle overheidsopdrachten in en voor Europa, COM/2017/0572 final, 3 oktober 2017.

⁸ Aanbev.Comm. (EU) 2017/1805, 3 oktober 2017 betreffende de professionalisering van overheidsopdrachten – Ontwikkeling van een architectuur voor de professionalisering van overheidsopdrachten, Pb. 7 oktober 2017, L259/28.

⁹ Med.Comm. aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's – Guidance on Innovation Procurement, C(2018)–3051 final, 15 mei 2018.

¹⁰ Public Procurement Guidance for practitioners on avoiding the most common errors in projects funded by the European Structural and Investment Funds, februari 2018.

¹¹ Med.Comm. van de instellingen, organen en instanties van de Europese Unie – Richtsnoeren van de Europese Commissie betreffende het gebruik van het kader voor overheidsopdrachten in de door de Covid-19-crisis veroorzaakte noodsituatie (2020/C 108 I/01), 1 april 2020.

mededelingen/omzendbrieven op zowel federaal¹² als regionaal vlak.¹³ Al deze communicaties gaven in wezen dezelfde boodschap, m.n. dat de regelgeving op zich toeliet om op een reglementaire wijze enerzijds aan de dringende en gewijzigde behoeften van de overheid te voldoen, en anderzijds om op een objectieve manier tegemoet te komen aan de plotse problemen qua gewijzigde uitvoering wat de ondernemers betreft.

Het blijft aangewezen om dit geheel aan regelgeving op een andere manier te trachten te beschouwen en voor te stellen. Het resultaat van deze oefening wordt u in het hiernavolgende werk gepresenteerd, waarbij uiteraard gehoopt wordt dat dit aan de concrete verwachtingen van de lezer beantwoordt.

Over welke lezers hebben we het dan *in concreto*?

Ontdekt u pas de overheidsopdrachten, begin dan bij het begin. In het deel I vindt u de basisbeginselen en de verplichte elementen terug.

Bezit u reeds een algemene kennis inzake overheidsopdrachten, hebt u reeds enkele opdrachten mee uitgevoerd of deels begeleid, ga dan dadelijk naar deel II. In dit deel worden de onderscheiden gunningsprocedures volgens een omgekeerde progressieve volgorde (t.o.v. een klassieke manier van voorstelling) behandeld. Bijzonder aan dit gedeelte is dat het de verschillende etappes van een overheidsopdracht – zoals deze dienen te worden doorlopen door een aanbestedende overheid – behandelt. Hierbij komen eerst de procedures waar onderhandelingen mogelijk zijn aan bod, vervolgens de beperkte procedures, om te eindigen met de open procedures. Deze keuze kan verrassend lijken, maar wordt ingegeven door de waaier aan mogelijkheden die de nieuwe regelgeving biedt aangaande de keuze voor de procedures waar onderhandelingen mogelijk zijn, hun draagwijdte en hun beperkingen. En mocht u ergens stukken ontberen die hernomen waren in het deel I, dan bevat dit deel de noodzakelijke doorverwijzingen die moeten toelaten alsnog uw gading te vinden.

Hebt u slechts te maken met de uitvoering van overheidsopdrachten, dan verwijzen wij u graag naar het deel III. Het derde deel behandelt de uitvoering van de opdracht, vertrekkend van de chronologie van deze uitvoering maar met bijzondere aandacht voor de strijd tegen sociale en fiscale fraude en de fundamentele veranderingen die werden aangebracht aan de manieren om een lopende opdracht te wijzigen.

Het vierde deel behandelt bijkomende vraagstukken in de rand van de overheidsopdrachten, maar die daarom niet minder actueel zijn, zoals ethiek, keuze van rechtsfiguren, onderaanneming en erkenning, ...

¹² Federaal plan voor sociale en economische bescherming naar aanleiding van de gezondheids-crisis (Covid-19) – Maatregelen op het vlak van de federale overheidsopdrachten en de concessieovereenkomsten, 4 april 2020.

¹³ Zie bvb. de Vlaamse Omzendbrief KB 2020/1 – betreffende de impact van de coronamaatregelen op overheidsopdrachten, 10 april 2020.

Het vijfde deel behandelt de specificiteit van de regelgevingen inzake overheidsopdrachten van defensie en veiligheid, en hun uitvoeringsbesluiten.

Krijgt u te maken met problemen die leiden tot klachten en geschillen, dan zal u vooral soelaas vinden in het deel VI. Hierbij dient wel al meteen te worden gesteld dat doorheen het werk verwijzingen worden gemaakt naar geldende rechtspraak en/of rechtsleer die u hierbij zouden kunnen helpen.

Teneinde de hanteerbaarheid van het boek te verhogen werd er tevens voor gekozen in bijlage enkele schema's en delen van de regelgeving te hernemen.

Ten slotte, voor de gehaaste of ongeduldige lezers, zal de gedetailleerde en volledige inhoudsopgave een nuttig instrument inhouden.

Dit werk heeft geenszins de ambitie exhaustief te willen zijn. Het verschaft slechts een instrument dat kan worden gebruikt als steun bij studie of handleiding bij gebruik, en dit voornamelijk bij overheidsopdrachten in de klassieke sectoren. Evenwel dient hier onmiddellijk aan te worden toegevoegd dat bepaalde behandelde onderwerpen ook bruikbaar zijn in de speciale sectoren en in de sector van defensie en veiligheid. Door de hoge mate van techniciteit en complexiteit van de toepasbare regelgeving zal u er als practicus vaak nood aan hebben om de meest recente toepassing te achterhalen, daarvan het juiste toepassingsgebied af te lijnen en er de voorwaarden en uitzonderingen van te identificeren.

De wet- en regelgeving die aan de grondslag ligt van dit boek, werd bijgehouden tot juni 2021. Ten opzichte van de vorige editie werd extra aandacht besteed aan typo's en andere mogelijk storende elementen.

Veel plezier met het handboek.

INHOUD

<i>Voorwoord</i>	vii
<i>Index van de voornaamste afkortingen – Wetgevend en reglementair kader</i> ...	xxvii

DEEL I.

OVERSCHOUWEN VAN DE OVERHEIDSOPDRACHTEN- REGLEMENTERING – PRINCIPES EN TOEPASSELIJKE REGELS.	1
--	---

Inleiding – De rechtsstaat	3
---	---

Hoofdstuk 1.

Wat wordt verstaan onder ‘overheidsopdracht’?	21
--	----

Afdeling 1. Definitie van een overheidsopdracht	21
---	----

Afdeling 2. Het bestaan van een overeenkomst	22
--	----

Afdeling 3. Definitie van de voornaamste basisbegrippen	30
---	----

Afdeling 4. De Wet Overheidsopdrachten is (geheel of gedeeltelijk) niet	
---	--

van toepassing op	35
-------------------------	----

A. Beheer van openbare communicatienetwerken	36
--	----

B. Bepaalde soorten opdrachten	36
--------------------------------------	----

C. Bepaalde soorten diensten	37
------------------------------------	----

D. Bepaalde soorten monopolies	38
--------------------------------------	----

E. In-houseconstructies	39
-------------------------------	----

F. Niet-geïnstitutionaliseerde horizontale samenwerking	41
---	----

G. Bepaalde soorten onderzoeks- en ontwikkelingsdiensten	41
--	----

H. Opdrachten inzake defensie en veiligheid	42
---	----

Afdeling 5. Wie valt onder de benaming ‘aanbestedende overheid’, ‘aan-	
--	--

bestedende entiteit’ of ‘aanbesteder’?	43
--	----

A. De aanbestedende overheden opgesomd in de wetgeving	43
--	----

B. De bevoegde beslissingsorganen naargelang de aanbestedende	
---	--

overheid/aanbestedende entiteit of overheidsbedrijf (aanbesteder) ..	66
--	----

Afdeling 6. Welke zijn de soorten overheidsopdrachten (categorieën)? –	
--	--

Voorwerp van de opdracht	73
--------------------------------	----

A. Inleiding	73
--------------------	----

B. De voorbehouden opdrachten	76
-------------------------------------	----

C. De opdrachten voor werken	78
------------------------------------	----

D. De opdrachten voor leveringen	81
--	----

E. De opdrachten van diensten	83
Afdeling 7. Toegang tot overheidsopdrachten van ondernemingen uit landen buiten de Europese Unie en de impact van Brexit	92
Hoofdstuk 2.	
De basisbeginselen van de wetgeving overheidsopdrachten	99
Afdeling 1. De (Europese) beginselen van gelijkheid, niet-discriminatie, transparantie en proportionaliteit	99
Afdeling 2. Het principe van het forfait	111
Afdeling 3. Het beginsel van de betaling voor verstrekte en aanvaarde prestaties	117
Afdeling 4. Omzeilen van het toepassingsgebied en kunstmatig beperken van de mededinging	120
Afdeling 5. Verbod op belangenconflicten	121
Afdeling 6. Naleving van milieu-, sociaal en arbeidsrecht	123
Afdeling 7. Ontwrichting contractueel evenwicht	124
Afdeling 8. Vertrouwelijkheid	125
Hoofdstuk 3.	
Welke zijn de gunningswijzen?	127
Afdeling 1. Algemeenheden	127
Afdeling 2. De plaatsingsprocedures waar onderhandelingen mogelijk zijn, zogenaamde ‘uitzonderingsprocedures’	131
Afdeling 3. De openbare en niet-openbare procedures	146
Afdeling 4. Aanbesteding en offerteaanvraag: verdwenen begrippen, gebleven principes	150
Afdeling 5. De concurrentiegerichte dialoog, ‘uitzonderlijke’ gunningsprocedure	157
Afdeling 6. Het innovatiepartnerschap, nieuwe bijkomende ‘uitzonderingsprocedure’	159
Hoofdstuk 4.	
Technieken en instrumenten als specifieke of aanvullende gunningswijzen	163
Afdeling 1. De raamovereenkomst	164
A. Definitie en voorwaarden	164
B. Verschillende benamingen voor hetzelfde begrip van raamovereenkomst	169
Afdeling 2. Dynamische aankoopssystemen	172
Afdeling 3. Elektronische veilingen	174
Afdeling 4. Elektronische catalogi	176
Afdeling 5. Gecentraliseerde aankoopactiviteiten en aankoopcentrales	177

Afdeling 6. Occasionele gezamenlijke opdrachten.....	181
Afdeling 7. Plaatsen van opdrachten door aanbestedende overheden van verschillende lidstaten.....	183
Afdeling 8. Prijsvragen.....	184
Afdeling 9. Het kadercontract.....	186
Afdeling 10. De 'vroegere' promotieopdrachten voor werken.....	188
Afdeling 11. De 'vroegere' concessies van openbare werken.....	193
 Hoofdstuk 5.	
Technieken en instrumenten met betrekking tot het voorwerp van de opdracht.....	195
Afdeling 1. Opdrachten met vaste en voorwaardelijke gedeelten.....	195
Afdeling 2. De verlenging van de opdracht.....	197
Afdeling 3. De opdrachten in percelen en de gesplitste opdrachten.....	199
 DEEL II.	
VERLOOP VAN DE PROCEDURE – IN DE PRAKTIJK – HOE EEN OVERHEIDSOPDRACHT PLAATSEN?.....	205
 Hoofdstuk 1.	
Verloop van de procedure.....	207
Afdeling 1. Tijdslijn.....	207
Afdeling 2. Geen verplichting tot gunning van de opdracht.....	213
 Hoofdstuk 2.	
De voorbereiding van de opdracht.....	215
Afdeling 1. Marktconsultaties en betrokkenheid van kandidaten of inschrijvers voorafgaand aan de plaatsing van de opdracht.....	215
Afdeling 2. Opdrachtdocumenten en aanverwante informatie.....	218
A. De opdrachtdocumenten.....	218
B. Aankondiging van de opdracht en opdrachtdocumenten.....	220
C. Termijnen bij overheidsopdrachten.....	222
Afdeling 3. Het opstellen van de opdrachtdocumenten.....	223
A. Het bestek (bijzonder lastenboek).....	223
B. Het voorwerp van de opdracht.....	224
C. De verschillende vormen van prijsvaststelling – Prijsherziening... ..	229
D. Selectiecriteria.....	232
E. Gunningscriteria.....	234
F. Technische specificaties – Normen – Keurmerken – Testversla- gen en andere bewijsmiddelen.....	238
Afdeling 4. De offertes (indienen van de offertes – e-Tendering).....	250

Afdeling 5. Evaluatie en gunning – Vergelijking van de offertes	266
Afdeling 6. De voorwaarden en modaliteiten aangaande de uitvoering van de opdracht	267
Afdeling 7. De intellectuele rechten	268
Afdeling 8. De behandeling van geschillen	268
Hoofdstuk 3.	
Het gebruik der talen	271
Hoofdstuk 4.	
De bekendmaking van de opdracht	279
Afdeling 1. Principe.	279
Afdeling 2. De bekendmaking en het bedrag van de opdracht	280
Afdeling 3. Opdrachten niet onderworpen aan de Europese bekendmaking .	285
Afdeling 4. Opdrachten onderworpen aan de Europese bekendmaking	294
Afdeling 5. Sociale en andere speciale diensten – Bijzondere publicatieregels	303
Afdeling 6. Aanvullende regels aangaande bekendmaking	306
Hoofdstuk 5.	
De selectie	311
Afdeling 1. Algemene beginselen en aanverwante bepalingen.	311
A. Algemene beginselen voor selectie en gunning.	311
B. Aanverwante bepalingen aangaande selectie.	319
Afdeling 2. Nagaan van de uitsluitingsgronden	325
A. Verplichte uitsluitingsgronden.	325
B. Uitsluitingsgronden in verband met fiscale en sociale schulden . . .	328
C. Facultatieve uitsluitingsgronden	330
D. Corrigerende maatregelen.	333
Afdeling 3. De kwalitatieve selectie, tweede luik van de selectie	335
A. Algemeen.	335
B. De kwalitatieve selectieprocedure bij de sociale en andere speciale diensten, en in de gevallen waarin gekozen wordt voor de onderhandelingsprocedure zonder voorafgaande bekendmaking. .	340
Afdeling 4. Universeel Europees Aanbestedingsdocument en impliciete verklaring op eer	343
A. Het Universeel Europees Aanbestedingsdocument	343
B. De impliciete verklaring op eer	347

Hoofdstuk 6.	
De onderhandelingsprocedure zonder voorafgaande bekendmaking.	349
Afdeling 1. Voorafgaande vereisten inzake de onderhandelingsprocedure zonder voorafgaande bekendmaking	349
A. Het bepalen van het voorwerp van de opdracht (omschrijving, raming en bepaling dringendheid) en de keuze van de onder- handelingsprocedure zonder bekendmaking	349
B. Selectie, toegangsrecht en voorbehouden opdrachten	356
Afdeling 2. Het opstellen van de opdrachtdocumenten – Technische specificaties	359
A. Het opstellen van de opdrachtdocumenten	359
B. Technische specificaties	360
Afdeling 3. Administratieve toelatingen	360
Afdeling 4. De verplichting tot minimale marktraadpleging en minimale bekendmaking	361
Afdeling 5. Opstellen en inhoud van de offertes.	363
Afdeling 6. De indiening en de opening van de offertes	366
Afdeling 7. De verbintenistermijn	367
Afdeling 8. Het onderzoek en de vergelijking van de offertes	367
A. Nazicht van offertes en nazicht van de prijs.	367
B. Onderhandelingen	369
Afdeling 9. De keuze van de opdrachtnemer en de motivering	373
Afdeling 10. De sluiting van de opdracht, de informatieverplichting en motivering en de <i>stand still</i>	376
Afdeling 11. Uitvoering.	379
Hoofdstuk 7.	
De mededingingsprocedure met onderhandeling	381
Afdeling 1. Voorafgaande vereisten inzake de mededingingsprocedure met onderhandeling	381
A. Het bepalen van het voorwerp van de opdracht (omschrijving, raming en bepaling dringendheid) en de keuze van de mede- dingingsprocedure met onderhandeling	381
B. Selectie, uitsluitingsgronden en kwalitatieve selectie.	387
Afdeling 2. Het opstellen van de opdrachtdocumenten – Technische specificaties	398
A. Het opstellen van de opdrachtdocumenten	398
B. Technische specificaties	398
Afdeling 3. Administratieve toelatingen	399
Afdeling 4. De bekendmaking.	399
Afdeling 5. Opstellen en inhoud van de offertes.	403

Afdeling 6. De indiening en de opening van de offertes	405
Afdeling 7. De verbintenistermijn	405
Afdeling 8. Het onderzoek en de vergelijking van de offertes	406
A. Nazicht van offertes en nazicht van de prijs	406
B. Onderhandelingen	407
Afdeling 9. Het onderzoek en de vergelijking van de offertes	409
Afdeling 10. De sluiting van de opdracht, de informatieverplichting en motivering, en de <i>stand still</i>	411
Afdeling 11. Uitvoering	413
Hoofdstuk 8.	
De vereenvoudigde onderhandelingsprocedure met voorafgaande bekendmaking	415
Afdeling 1. Voorafgaande vereisten inzake de vereenvoudigde onderhandelingsprocedure met voorafgaande bekendmaking	415
A. Het bepalen van het voorwerp van de opdracht (omschrijving, raming en bepaling dringendheid) en de keuze van de VOP	415
B. Selectie – Uitsluitingsgronden en kwalitatieve selectie	418
Afdeling 2. Het opstellen van de opdrachtdocumenten – Technische specificaties	426
A. Het opstellen van de opdrachtdocumenten	426
B. Technische specificaties	427
Afdeling 3. Administratieve toelatingen	427
Afdeling 4. De bekendmaking	427
Afdeling 5. Opstellen en inhoud van de offertes	429
Afdeling 6. De indiening en de opening van de offertes	430
Afdeling 7. De verbintenistermijn	431
Afdeling 8. Het onderzoek en de vergelijking van de offertes	431
A. Nazicht van de offertes en nazicht van de prijs	431
B. Onderhandelingen	432
Afdeling 9. Het onderzoek en de vergelijking van de offertes	434
Afdeling 10. De sluiting van de opdracht, de informatieverplichting en motivering, en de <i>stand still</i>	435
Afdeling 12. Uitvoering	437
Hoofdstuk 9.	
De niet-openbare procedures	439
Afdeling 1. Voorafgaande vereisten inzake de niet-openbare procedures	439
A. Het bepalen van het voorwerp van de opdracht (omschrijving voorwerp opdracht, raming, dringendheid) en de keuze voor de niet-openbare procedure	439

B. De selectie (uitsluitingsgronden en kwalitatieve selectie)	440
Afdeling 2. Het opstellen van de opdrachtdocumenten – Technische specificaties	450
A. Het opstellen van de opdrachtdocumenten	450
B. Technische specificaties.	451
Afdeling 3. Administratieve toelatingen	451
Afdeling 4. De bekendmaking – Omvang van publiciteit bij plaatsing van de opdracht	452
Afdeling 5. Opstellen en inhoud van de offertes.	457
Afdeling 6. De indiening en de opening van de offertes	462
A. Algemeen.	462
B. Elektronische indiening van de aanvraag tot deelneming of de offerte	464
C. De tijdelijke, aflopende uitzondering van offertes op papier.	465
Afdeling 7. De verbintenistermijn.	470
Afdeling 8. Onderzoek en vergelijking van de offertes	471
A. Algemeenheden	471
B. Regelmatigheid van de offertes en van de prijzen.	472
C. De vergelijking van de offertes.	491
Afdeling 9. De keuze van de opdrachtnemer en de motivering van deze keuze	491
Afdeling 10. De sluiting van de opdracht, de informatieverplichting en motivering, en de <i>stand still</i>	493
Afdeling 11. Uitvoering.	496
Hoofdstuk 10.	
De openbare procedures	499
Afdeling 1. Voorafgaande vereisten inzake de openbare procedures	499
A. Het bepalen van het voorwerp van de opdracht (omschrijving voorwerp opdracht, raming, dringendheid) en de keuze voor de openbare procedure	499
B. De selectie (uitsluitingsgronden en kwalitatieve selectie)	500
Afdeling 2. Het opstellen van de opdrachtdocumenten – Technische specificaties	509
A. Het opstellen van de opdrachtdocumenten	509
B. Technische specificaties.	510
Afdeling 3. Administratieve toelatingen	510
Afdeling 4. De bekendmaking – Omvang van publiciteit bij plaatsing van de opdracht	511
Afdeling 5. Opstellen en inhoud van de offertes.	515
Afdeling 6. De indiening en de opening van de offertes	519
A. Algemeen.	519

B. Elektronische indiening van de aanvraag tot deelneming of de offerte	520
C. De tijdelijke, aflopende uitzondering van offertes op papier.	522
Afdeling 7. De verbintenistermijn	526
Afdeling 8. Onderzoek en vergelijking van de offertes	528
A. Algemeenheden	528
B. Regelmatigheid van de offertes en van de prijzen.	529
C. De vergelijking van de offertes	548
Afdeling 9. De keuze van de opdrachtnemer en de motivering van deze keuze	548
Afdeling 10. De sluiting van de opdracht, de informatieverplichting en motivering, en de <i>stand still</i>	551
Afdeling 11. Uitvoering	553
Hoofdstuk 11.	
De concurrentiegerichte dialoog	555
Afdeling 1. Voorgeschiedenis	555
Afdeling 2. Gebruik van de concurrentiegerichte dialoog	557
A. Hypothesen en fasen	557
B. Selectie – Uitsluitingsgronden en kwalitatieve selectie	561
C. Het opstellen van de opdrachtdocumenten	565
D. Technische specificaties	565
Afdeling 3. Administratieve toelatingen	565
Afdeling 4. De bekendmaking	566
Afdeling 5. Opstellen en inhoud van de offertes	569
Afdeling 6. Verloop van de dialoofase	570
Afdeling 7. De sluiting van de opdracht, de informatieverplichting en motivering, en de <i>stand still</i>	572
Afdeling 8. Uitvoering	574
Hoofdstuk 12.	
Het innovatiepartnerschap	577
Afdeling 1. Kenmerken en gebruik van het innovatief partnerschap	577
A. Fasen en hypothesen	577
B. Selectie – Uitsluitingsgronden en kwalitatieve selectie	581
C. Het opstellen van de opdrachtdocumenten	585
D. Technische specificaties	585
Afdeling 2. Administratieve toelatingen	585
Afdeling 3. De bekendmaking	586
Afdeling 4. Opstellen en inhoud van de offertes	589
Afdeling 5. Verloop van de onderhandelingsfase	589

Afdeling 6. De sluiting van de opdracht, de informatieverplichting en motivering, en de <i>stand still</i>	592
Afdeling 7. Uitvoering.	594
DEEL III.	
DE UITVOERING VAN DE OVERHEIDSOPDRACHTEN – WELKE ZIJN DE RECHTEN EN PLICHTEN VAN BEIDE PARTIJEN?.....	
	595
Inleiding – Toepasbare uitvoeringsregels	597
Hoofdstuk 1.	
De borgstelling	607
Hoofdstuk 2.	
Verplichtingen en aansprakelijkheden tijdens de uitvoering van de opdracht.	613
Afdeling 1. Verplichtingen en aansprakelijkheid van de opdrachtnemer ...	613
A. De verplichtingen van de opdrachtnemer inzake de uitvoering van de opdracht	613
B. De verplichtingen van de aannemer bij opdrachten voor werken ..	616
C. De plichten van de leverancier en de dienstverlener.	623
D. De burgerlijke aansprakelijkheid van de opdrachtnemer	624
E. De buitencontractuele aansprakelijkheid van de opdrachtnemer ..	626
Afdeling 2. Plichten en aansprakelijkheid van de aanbestedende overheid...	631
A. Plichten van de aanbestedende overheid	631
B. De burgerlijke contractuele aansprakelijkheid van de aanbestede- dende overheid	635
C. De buitencontractuele aansprakelijkheid van de aanbestedende overheid	637
Hoofdstuk 3.	
De onderaannemingsketen en de strijd tegen sociale en fiscale fraude	639
Afdeling 1. Algemeenheden	639
Afdeling 2. De onderaannemingsketen	643
Hoofdstuk 4.	
De opvolging van de opdracht – Keuringen en opleveringen	651
Afdeling 1. Algemeenheden	651
Afdeling 2. De keuringen	653
A. Algemeenheden	653
B. De voorafgaande technische keuring	654

C. De keuring <i>a posteriori</i>	656
Afdeling 3. De voorlopige oplevering	657
A. Algemeenheden	657
B. De voorlopige oplevering bij werken	658
C. De voorlopige oplevering bij leveringen	661
Afdeling 4. De definitieve oplevering	664
A. De definitieve oplevering bij werken	664
B. De definitieve oplevering bij leveringen en diensten	665
Hoofdstuk 5.	
Wijzigingen aan de opdracht	667
Afdeling 1. Wat voorafging	667
Afdeling 2. Definities	672
Afdeling 3. De wijzigingen	673
A. Algemene principes hernomen in het KB Uitvoering	673
B. Herzieningsclausule in de opdrachtdocumenten – Artikel 38	675
C. Aanvullende werken, leveringen of diensten – Artikel 38/1	676
D. Onvoorziene omstandigheden – Artikel 38/2	677
E. Vervanging van de opdrachtnemer – Artikel 38/3	679
F. De-minimisregeling – Artikel 38/4	679
G. Niet-wezenlijke wijziging – Artikel 38/5	680
H. Prijsherzieningsformule – Artikel 38/7	681
I. Heffingen – Artikel 38/8	683
J. Nadeel voor de ondernemer t.g.v. onvoorziene omstandigheden – Artikel 38/9	683
K. Voordeel voor de ondernemer t.g.v. verstoring contractueel evenwicht – Artikel 38/10	685
L. Nadeel t.g.v. handelingen van opdrachtgever of -nemer – Arti- kel 38/11	686
M. Vergoeding voor schorsing uitvoering door aanbesteder – Arti- kel 38/12	687
Afdeling 2. Verrekeningen	688
Hoofdstuk 6.	
Facturatie en betaling	691
Hoofdstuk 7.	
Incidenten tijdens de uitvoering	703
Afdeling 1. Het beroep op waarborg	703
Afdeling 2. Klachten en verzoeken – Middelen van optreden van de aan- bestedende overheid	704

Hoofdstuk 8.	
Het einde van de opdracht en de vrijgave van de borgtocht.	715
Afdeling 1. Het einde van de overheidsopdracht	715
Afdeling 2. De vrijgave van de borgtocht.	716
A. Algemene regel wat betreft de vrijgave van de borgtocht	716
B. Bijzondere bepalingen aangaande de vrijgave van de borgtocht ...	716
C. Gemeenschappelijke procedure	717
Afdeling 3. Einde van de opdracht via verbreking	717
A. Objectieve redenen voor verbreking	717
B. Andere verbrekingsgronden	718
 DEEL IV.	
OM VERDER TE GAAN	721
 Hoofdstuk 1.	
Onderscheid tussen overheidsopdrachten en andere middelen om een behoefte van algemeen belang te ondersteunen	723
Afdeling 1. Overheidsopdracht vs subsidies	723
Afdeling 2. De publiek-private samenwerkingen (PPS)	730
 Hoofdstuk 2.	
Nieuwe tendensen inzake toepassing overheidsopdrachten	733
Afdeling 1. Het bouwteam	733
Afdeling 2. <i>Best Value Procurement</i>	735
Afdeling 3. MKBA	737
Afdeling 4. PaaS	738
 Hoofdstuk 3.	
Integriteit en ethiek bij overheidsopdrachten	741
Afdeling 1. De verplichting zich te wraken en het vermijden van belan- genconflicten.	741
Afdeling 2. Afspraken tussen kandidaten/inschrijvers	745
Afdeling 3. Corruptie	747
Afdeling 4. De ethiek in de wetgeving overheidsopdrachten	750
A. De regeling van de ingesteldheid der betrokkenen	750
B. Andere initiatieven	752

Hoofdstuk 4.	
De erkenning van de aannemers van werken	755
Afdeling 1. Principes van erkenning	755
Afdeling 2. Voorwaarden en procedures voor erkenning	762
Afdeling 3. Wijziging en verdwijning van de erkenning	764
 DEEL V.	
DE WET INZAKE DEFENSIE EN VEILIGHEID	767
 Hoofdstuk 1.	
De huidige Europese regeling inzake aankopen Defensie en Veiligheid	769
 Hoofdstuk 2.	
De huidige nationale regeling inzake aankopen Defensie en Veiligheid	781
Afdeling 1. De wet van 13 augustus 2011 inzake overheidsopdrachten	781
Afdeling 2. De uitvoeringsbesluiten bij de wet van 13 augustus 2011	793
A. Het algemeen uitvoeringsbesluit bij de wet van 13 augustus 2011	793
B. Het bijzonder uitvoeringsbesluit van 9 januari 2014 inzake het voorafgaand toezicht	794
Afdeling 3. Verdere ontwikkelingen inzake militaire aankopen	795
A. Ontwikkelingen inzake samenwerking op het vlak van Defensie en Veiligheid	795
B. Grensoverschrijdende toegang tot overheidsopdrachten voor kmo's actief in defensiecontracten	798
C. Mededelingen van de Commissie inzake aanbestedingen op defensie- en veiligheidsgebied	799
 DEEL VI.	
INDIEN NIETS, OF BIJNA NIETS, NOG LUKT ... –	
DE RECHTSMIDDELEN	803
 Hoofdstuk 1.	
Het algemeen toepasselijk kader	805
Afdeling 1. Informatie, motivering en <i>stand still</i>	805
Afdeling 2. Het correctiemechanisme en de tussenkomst van de Europese Commissie	817
Afdeling 3. De verdeling van de bevoegdheden tussen de gemene recht- banken en de Raad van State	818

Hoofdstuk 2.	
De Raad van State	823
Afdeling 1. Het vernietigingscontentieux bij overheidsopdrachten – Sleutelbegrippen	823
Afdeling 2. Het administratief kort geding	833
Afdeling 3. Schadevergoeding	838
Afdeling 4. De aangerekende kosten	840
Hoofdstuk 3.	
Hoven en rechtbanken	843
Afdeling 1. De vernietigingsbevoegdheid van de hoven en rechtbanken	843
Afdeling 2. Het burgerlijk kort geding	844
Afdeling 5. Schadevergoeding	845
A. Algemeenheden	845
B. De buitencontractuele aansprakelijkheid	846
C. Het uitvoeringscontentieux (de contractuele aansprakelijkheid)	852
Afdeling 3. De onverbindendverklaring	853
Afdeling 4. De alternatieve sancties	855
Afdeling 5. De kosten	856
Hoofdstuk 4.	
Het Europees Hof van Justitie	859
Afdeling 1. De beroepen wegens niet-nakoming	859
Afdeling 2. De beroepen op prejudiciële verwijzing	861
Afdeling 3. De beroepen tot vernietiging	862
<i>Bijlagen</i>	865
<i>Bibliografie</i>	879
<i>Trefwoordenregister</i>	883

INDEX VAN DE VOORNAAMSTE AFKORTINGEN – WETGEVEND EN REGLEMENTAIR KADER

Wet Overheidsopdrachten

- de wet van 17 juni 2016 inzake overheidsopdrachten (BS 14 juli 2016) zoals gewijzigd door de wet van 7 april 2019 (BS 16 april 2019);

Wet Defensie en Veiligheid

- de wet van 13 augustus 2011 inzake overheidsopdrachten en bepaalde opdrachten voor werken, leveringen en diensten op defensie- en veiligheidsgebied (BS 1 februari 2012), zoals gewijzigd door de wet van 1 december 2013 (BS 13 december 2013), door de wet van 15 mei 2014 (BS 28 mei 2014), door de wet van 17 juni 2016 (BS 14 juli 2016) en door de wet van 7 april 2019 (BS 16 april 2019);

Wet Rechtsbescherming

- de wet van 17 juni 2013 betreffende de motivering, de informatie en de rechtsmiddelen inzake overheidsopdrachten en bepaalde opdrachten voor werken, leveringen en diensten (BS 21 juni 2013), zoals gewijzigd door de wet van 4 december 2013 (BS 19 december 2013), door de wet van 16 februari 2017 (BS 17 maart 2017), door het koninklijk besluit van 15 april 2018 tot wijziging van meerdere koninklijke besluiten (BS 18 april 2018) en door het koninklijk besluit van 20 december 2019 (BS 27 december 2019);

Wet Concessies

- de wet van 17 juni 2016 betreffende de concessieovereenkomsten (BS 14 juli 2016) zoals gewijzigd door de wet van 31 juli 2017 (BS 11 augustus 2017) en door de wet van 7 april 2019 (BS 16 april 2019);

KB Plaatsing

- het koninklijk besluit van 18 april 2017 plaatsing overheidsopdrachten in de klassieke sectoren (BS 9 mei 2017) zoals gewijzigd door het ministerieel besluit van 21 december 2017 (BS 28 december 2017), door het koninklijk besluit van 15 april 2018 tot wijziging van meerdere koninklijke besluiten (BS 18 april 2018) en door het ministerieel besluit van 20 december 2019 (BS 24 december 2019) *KB Plaatsing Speciale Sectoren*
- het koninklijk besluit van 18 juni 2017 plaatsing overheidsopdrachten in de speciale sectoren (BS 23 juni 2017) zoals gewijzigd door het ministerieel besluit van 21 december 2017 (BS 28 december 2017), door het koninklijk besluit van 15 april 2018 tot wijziging van meerdere koninklijke besluiten (BS 18 april 2018) en door het ministerieel besluit van 20 december 2019 (BS 24 december 2019)

KB Uitvoering

- het koninklijk besluit van 14 januari 2013 tot bepaling van de algemene uitvoeringsregels van de overheidsopdrachten en van de concessies voor openbare werken (BS 14 februari 2013), zoals gewijzigd door het koninklijk besluit van 7 februari 2014 (BS 21 februari 2014), door het koninklijk besluit van 22 mei 2014 (BS 30 mei 2014), door het koninklijk besluit van 22 juni 2017 (BS 27 juni 2017), door het ministerieel besluit van 21 december 2017 (BS 28 december 2017) en door het koninklijk besluit van 15 april 2018 tot wijziging van meerdere koninklijke besluiten (BS 18 april 2018);

KB Plaatsing Defensie en Veiligheid

- het koninklijk besluit van 23 januari 2012 plaatsing overheidsopdrachten en bepaalde opdrachten voor werken, leveringen en diensten op defensie- en veiligheidsgebied (BS 1 februari 2012), zoals gewijzigd door het koninklijk besluit van 7 februari 2014 (BS 21 februari 2014), door het koninklijk besluit van 22 juni 2017 (BS 27 juni 2017), door het ministerieel besluit van 21 december 2017 (BS 28 december 2017), door het koninklijk besluit van 15 april 2018 (BS 27 april 2018), door het koninklijk besluit van 25 september 2018 (BS 10 oktober 2018) en door het ministerieel besluit van 20 december 2019 (BS 24 december 2019)
- KB Plaatsing en Uitvoering Concessies*
- het koninklijk besluit van 25 juni 2017 betreffende de plaatsing en de algemene uitvoeringsregels van de concessieovereenkomsten (BS 29 juni 2017), zoals gewijzigd door het koninklijk besluit van 15 april 2018 (BS 27 april 2018) en door het ministerieel besluit van 20 december 2019 (BS 24 december 2019);

KB Motivering Defensie en Veiligheid

- het koninklijk besluit van 24 januari 2012 tot vaststelling van de inwerkingtreding van de wet van 13 augustus 2011 inzake overheidsopdrachten en bepaalde opdrachten voor werken, leveringen en diensten op defensie- en veiligheidsgebied, alsook van de regels inzake motivering, informatie en rechtsmiddelen voor deze opdrachten (BS 1 februari 2012);

KB Toezicht Defensie en Veiligheid

- het koninklijk besluit van 9 januari 2014 betreffende het voorafgaand toezicht inzake de plaatsing van de overheidsopdrachten met toepassing van artikel 18, § 3 van de wet van 13 augustus 2011 inzake overheidsopdrachten en bepaalde opdrachten voor werken, leveringen en diensten op defensie- en veiligheidsgebied (BS 20 januari 2014);

KB Aanspreekpunt

- het koninklijk besluit van 15 april 2018 tot aanduiding van een aanspreekpunt voor de samenwerking met de Europese Commissie inzake overheidsopdrachten en concessieovereenkomsten (BS 18 april 2018);

KB Energie-efficiëntie-eisen

- het koninklijk besluit van 13 juli 2014 betreffende de energie-efficiëntie-eisen in het kader van bepaalde overheidsopdrachten betreffende de verwerving van producten, diensten en gebouwen (BS 20 januari 2014) zoals gewijzigd bij rechtzetting van 10 oktober 2014, en door het koninklijk besluit van 15 april 2018 tot wijziging van meerdere koninklijke besluiten (BS 18 april 2018);

KB Federale Gecentraliseerde Overheidsopdrachten

- het koninklijk besluit van 22 december 2017 inzake de federaal gecentraliseerde overheidsopdrachten in het kader van het federaal aankoopbeleid (BS 16 januari 2018);

KB Energiezuinige Voertuigen

- het koninklijk besluit van 20 december 2010 inzake de bevordering van schone en energiezuinige wegvoertuigen in het kader van overheidsopdrachten (BS 16 januari 2018) zoals gewijzigd door het koninklijk besluit van 7 februari 2014 (BS 21 februari 2014) en het koninklijk besluit van 15 april 2018 tot wijziging van meerdere koninklijke besluiten (BS 18 april 2018);

Wet Overheidsopdrachten 2006

- de wet van 15 juni 2006 betreffende de overheidsopdrachten en bepaalde opdrachten voor werken, leveringen en diensten (BS 15 februari 2007), zoals gewijzigd door de wet van 5 augustus 2011 (BS 29 augustus 2011), door de wet van 15 mei 2014 (BS 28 mei 2014) en door de wet van 17 juni 2016 (BS 14 juli 2016);

KB Plaatsing 2011

- het koninklijk besluit van 15 juni 2011 plaatsing overheidsopdrachten in de klassieke sectoren (BS 9 augustus 2011), zoals gewijzigd bij koninklijk besluit van 7 februari 2014 en bij ministerieel besluit van 22 december 2015. Dit koninklijk besluit werd opgeheven bij artikel 127 van het KB Plaatsing van 18 april 2017, met uitzondering van hoofdstuk 10 (concessies van openbare werken) dat werd opgeheven met artikel 76 van het KB Plaatsing en Uitvoering Concessies;

KB Uitvoering 2006

- het koninklijk besluit van 14 januari 2013 tot bepaling van de algemene uitvoeringsregels van de overheidsopdrachten en van de concessies voor openbare werken (BS 14 februari 2013), zoals gewijzigd door het koninklijk besluit van 7 februari 2014 (BS 21 februari 2014), door het koninklijk besluit van 22 mei 2014 (BS 30 mei 2014) maar zonder de wijzigingen doorgevoerd met het koninklijk besluit van 22 juni 2017 (BS 27 juni 2017).

